ARREST VAN HET HOF
VAN 17 MAART 1976 [1]

Lesieur Cotelle et Associés SA en anderen tegen Commissie van de Europese Gemeenschappen

Gevoegde zaken 67 tot 85-75

Samenvatting

1. *EEG — Niet-contractuele aansprakelijkheid — Gemeenschapsregeling — Ontwikkeling — Verwachting — Afwezigheid — Gevolgen — Schade — Vergoeding — Voorwaarden*
   (EEG-Verdrag, art. 215)

2. *Landbouw — Gemeenschappelijke ordening der markten — Handelsverkeer binnen en buiten de Gemeenschap — Monetaire crisis — Compenserende bedragen — Doel — Handhaving — Voorwaarden*

1. Zo betrokkenen de Gemeenschap al aansprakelijk zouden kunnen stellen voor de gevolgen van een niet uitgekomen verwachting over de ontwikkeling van de communautaire regeling, kan een dergelijke aansprakelijkheid slechts aanwezig zijn voor de feitelijk door hen geleden verliezen.
2. Waar met de invoering van het stelsel van monetaire compenserende bedragen de handhaving van eenheidsprijzen werd beoogd, kan de toekenning of heffing van compenserende bedragen voor een bepaald produkt slechts toelaatbaar zijn, indien anders het handelsverkeer (intracommunautair of met derde landen) in dit produkt zou worden verstoord.

In de gevoegde zaken 67 tot en met 85-75

De vennootschap naar Frans recht LESIEUR COTELLE ET ASSOCIÉS SA, gevestigd te Boulogne sur Seine, 122 Avenue du Général Leclerc.

De vennootschap naar Frans recht HUILERIES DE CHAUNY SARL, gevestigd te 02300 Chauny, rue Géo Lufbéry.

De vennootschap naar Frans recht HUILERIES PRECY, SA, gevestigd te 45220 Chateau Renard.

De vennootschap naar Frans recht MAMESSIER MESSAGE EN ZOON, gevestigd te Saint Remy, Chalon-sur-Saone.

1 — Procestaal: Frans.

De vennootschap naar Frans recht FRANCEHUIL SA, gevestigd te 13006 Marseille, 67 Cours Pierre Puget.

De vennootschap naar Frans recht JEAN ET GABRIEL CARTERON, SARL, gevestigd te Gevigney 70500 Jussy.

MARTIAL CARTERON, handel drijvende onder de naam „HUILERIE MARTIAL CARTERON", gevestigd te Genevrières 52500 Fayl-Billot.

De vennootschap naar Frans recht HUILERIES FELIX MARCHAND, SARL, gevestigd te 53200 Château-Gontier, 35 rue Garnier.

De vennootschap naar Frans recht PERROTTE POULLARD EN CO., gevestigd te 76202 Dieppe, 5 rue de l'éntrepôt.

RAYMOND GUYOT, handel drijvende onder de naam „HUILERIE GUYOT", gevestigd te Bantanges 71500 Louhans.

De landbouwcoöperatie naar Frans recht HUILERIE COOPERATIVE DE LIGNON, gevestigd te Lignon 51290 Saint Remy en Bouzemont.

De vennootschap naar Frans recht HUILERIES ALSACIENNES, SA, gevestigd te 67000 Strasbourg, Place Henry Levy.

De vennootschap naar Frans recht ROBBE, SA, gevestigd te Venette, 60206 Compiegne.

ANNE MARIE CHERVIER, handel drijvende onder de naam „HUILERIES DE LAPALISSE", gevestigd te 03120 Lapalisse.

De vennootschap naar Frans recht P. DUMORTIER FRÈRES, SA, gevestigd te 59202 Tourcoing, 105 rue de Rotterdam.

De vennootschap naar Frans recht FRANCIS BERNARD EN ZONEN, SA, gevestigd te 62000 Arras, 25 Avenue Ferdinand Lobbedez.

De vennootschap naar Frans recht HUILERIE BERNARD SA, gevestigd te Sampigny, 55300 Saint Mihiel.

De vennootschap naar Frans recht HUILERIE DE L'ARCEAU, SA, gevestigd te 79120 Lezay.

ten deze vertegenwoordigd door J. Lassier en C. Budry, advocaten te Parijs, 39, Quai d'Orsay, 75007 Parijs.

en

De vennootschap naar Frans recht COMPTOIR COMMERCIAL ANDRÉ EN CO., SA, gevestigd te 75001 Paris, 4, bis rue du Bouloi, ten deze vertegenwoordigd door

C. Lussan, advocaat te Parijs, en door J. Lassier en C. Budry, advocaten te Parijs, 39 Quai d'Orsay, 75007 Parijs, en domicilie gekozen hebbende te Luxemburg ten kantore van E. Arendt, Centre Louvigny, 34 b, rue Philippe II.

verzoeksters

tegen

COMMISSIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN, ten deze vertegenwoordigd door haar juridisch adviseur P. Kalbe, als gemachtigde, bijgestaan door J. Delmoly, lid van de juridische dienst, en domicilie gekozen hebbende te Luxemburg bij M. Cervino, juridisch adviseur van de Commissie, Bâtiment CFL, Place de la Gare te Luxemburg.

verweerster,

betreffende verzoek tot betaling van schadevergoeding krachtens artikel 215, tweede alinea, EEG-Verdrag,

wijst

HET HOF VAN JUSTITIE,

samengesteld als volgt: R. Lecourt, President, H. Kutscher en A. O'Keeffe, Kamerpresidenten, A. M. Donner, J. Mertens de Wilmars, M. Sørensen en A. J. Mackenzie Stuart, Rechters,

Advocaat-Generaal: J.-P. Warner
Griffier: A. Van Houtte

het navolgende

ARREST

Ten aanzien van de feiten

Overwegende dat de feiten en de door partijen tijdens de schriftelijke behandeling voorgedragen argumenten kunnen worden samengevat als volgt:

I — Feiten en procesverloop

's Raads verordening nr. 136/66 van 22 september 1966, houdende de totstand-

brenging van een gemeenschappelijke ordening der markten in de sector oliën en vetten (PB nr. 172 van 30. 9. 1966 blz. 3025) voorziet voor koolzaad en raapzaad in de vaststelling van een richtprijs en een interventieprijs. Gezien de toestand op de betrokken markten in de Gemeenschap welke wordt gekenmerkt door de grote omvang van de behoefte enerzijds en de geringe totale produktie anderzijds, bevat deze verordening geen bijzondere tariefbescherming tegen importen uit derde landen. Verordening nr. 136/66 bepaalt evenwel dat indien de richtprijs hoger is dan de wereldmarktprijs, steun wordt toegekend voor de binnen de Gemeenschap voortgebrachte en verwerkte zaden; in het algemeen is deze steun gelijk aan het verschil tussen deze prijzen (artikel 27). De verordening voorziet in de mogelijkheid deze steun van te voren vast te stellen.

Bij 's Raads verordening nr. 974/71 van 12 mei 1971 betreffende bepaalde conjunctuurpolitieke maatregelen welke naar aanleiding van de tijdelijke verruiming van de fluctuatiemarges van de valuta's van sommige Lid-Staten dienen te worden genomen in de landbouwsector (PB nr. L 106, van 12. 5. 1971, blz. 1) werd een stelsel van compenserende bedragen ingevoerd. Artikel 1 van deze verordening luidt in de ten tijde van de litigieuze feiten geldende versie als volgt:

„Indien een Lid-Staat toestaat dat de wisselkoers van zijn munteenheid voor handelstransacties de fluctuatiegrens die bij de internationale regeling is toegelaten, in bovenwaartse richting overschrijdt, is hij onder de hierna volgende voorwaarden ten aanzien van de hieronder bepaalde produkten gemachtigd

a) compenserende bedragen te heffen bij de invoer uit Lid-Staten en derde landen;
b) compenserende bedragen toe te kennen bij de uitvoer naar Lid-Staten en derde landen."

De uitvoeringsbepalingen dezer verordening werden vastgesteld door de Commissie, op advies van de beheerscomités. Bij verordening nr. 1471/71 van de Commissie van 9 juli 1971 (PB nr. L 154 van 10. 7. 1971, blz. 26) werden de monetaire compenserende bedragen van toepassing verklaard op koolzaad en raapzaad.

Na de toepassing van het stelsel van compenserende bedragen tot Frankrijk te hebben uitgebreid, stelde de Commissie de per 3 januari 1972 geldende compenserende bedragen vast bij verordening nr. 17/72 van 31 december 1971 (PB nr. L 5 van 6. 1. 1972, blz. 1), gewijzigd bij verordening nr. 144/72 van 21 januari 1972 (PB nr. L 19 van 23. 1. 1972, blz. 1).

Bij verordening nr. 189/72 van de Commissie van 26 janauri 1972 (PB nr. L 24 van 28. 1. 1972 blz. 25) werden de compenserende bedragen van toepassing in de sector oliën en vetten per 1 februari 1972 ingetrokken; daartoe werd overwogen, „dat de huidige marktsituatie zodanig is dat de toepassing van deze compenserende bedragen niet meer noodzakelijk blijkt om verstoringen van het handelsverkeer in voornoemde produkten te voorkomen."

Ten gevolge van de opgave van de nieuwe pariteit van de dollar bij het Internationaal Monetair Fonds maakte de Commissie bij mededeling van 12. 5. 1972 bekend dat de heffingen, restituties en andere elementen welke worden berekend vanaf de wereldmarktprijs, voortaan worden berekend door gebruikmaking van de nieuwe pariteit (PB nr. C 47 van 12. 5. 1972, blz. 1). Voor de sector oliën en vetten leidde dit ertoe dat de steun wordt berekend op basis van de wereldmarktprijzen, uitgedrukt in dollars volgens de nieuwe officiële pariteit.

Verzoeksters die onder meer koolzaad verwerken, zijn van mening dat door de intrekking van de compenserende bedragen in de sector oliën en vetten de vóór 26 januari 1972 en tussen 1 februari 1972 geprefixeerde steun onvoldoende is geworden en dat zij mitsdien schade hebben geleden.

Na hiervoor bij de Commissie van de Europese Gemeenschappen tevergeefs vergoeding te hebben gevraagd, hebben zij krachtens artikel 215, tweede alinea, EEG-Verdrag, beroep tegen de Commissie ingesteld.

De beroepen zijn op 31 juli 1975 ingeschreven ter griffie van het Hof.

Bij beschikking van 13 oktober 1975 heeft het Hof besloten de zaken voor de schriftelijke en mondelinge behandeling te voegen.

De schriftelijke behandeling heeft een regelmatig verloop gehad.

Het Hof heeft, op rapport van de Rechter-Rapporteur en gehoord de Advocaat-Generaal, besloten zonder instructie tot de mondelinge behandeling over te gaan.

De Commissie heeft evenwel schriftelijk geantwoord op een door het Hof gestelde vraag.

II — Conclusies van partijen

Verzoeksters, concluderen dat het den Hove behage:

— te verstaan dat de Commissie van de Europese Gemeenschappen, gelet op de in de verzoekschriften genoemde feiten, bij de toepassing van 's Raads verordening nr. 136/66 houdende de totstandbrenging van een gemeenschappelijke ordening der markten in de sector oliën en vetten, fouten heeft begaan, waarvoor zij aansprakelijk is tegenover verzoeksters;

— de Commissie van de Europese Gemeenschappen te veroordelen tot vergoeding van de door verzoeksters geleden schade;

— de Commissie van de Europese Gemeenschappen te veroordelen bij wege van schadevergoeding, de volgende bedragen te betalen:
aan verzoekster in de zaak 67-75 740 700 Ffr
aan verzoekster in de zaak 68-75 145 551 Ffr
aan verzoekster in de zaak 69-75 203 481 Ffr
aan verzoekster in de zaak 70-75 166 829 Ffr
aan verzoekster in de zaak 71-75 119 027 Ffr
aan verzoekster in de zaak 72-75 1 279 Ffr
aan verzoekster in de zaak 73-75 1 715 Ffr
aan verzoekster in de zaak 74-75 142 647 Ffr
aan verzoekster in de zaak 75-75 191 930 Ffr
aan verzoekster in de zaak 76-75 1 243 Ffr
aan verzoekster in de zaak 77-75 8 275 Ffr
aan verzoekster in de zaak 78-75 115 488 Ffr
aan verzoekster in de zaak 79-75 186 354 Ffr
aan verzoekster in de zaak 80-75 46 878 Ffr
aan verzoekster in de zaak 81-75 117 465 Ffr
aan verzoekster in de zaak 82-75 126 879 Ffr
aan verzoekster in de zaak 83-75 4 383 Ffr
aan verzoekster in de zaak 84-75 31 323 Ffr
aan verzoekster in de zaak 85-75 189 461 Ffr
alsmede — voor alle verzoeksters — de rente tegen het tarief van de Banque de France vanaf 10 december 1974;

— de Commissie van de Europese Gemeenschappen te verwijzen in de kosten;

— subsidiair, ingeval het Hof van mening is niet voldoende gegevens te hebben verkregen, een deskundigenonderzoek te gelasten teneinde het bedrag der aan verzoeksters verschuldigde schadevergoeding te bepalen;

— in dat geval de kosten voor te behouden, doch reeds thans bij voorraad te gelasten dat de Commissie van de Europese Gemeenschappen alleen de kosten van het deskundigenonderzoek zal hebben te dragen en de

Commissie te veroordelen deze vooruit te betalen.

De *Commissie* concludeert dat het den Hove behage:
- de beroepen ongegrond te verklaren;
- verzoeksters te verwijzen in de kosten.

III — Middelen en argumenten van partijen

A — Verzoekschriften

De opheffing van de compenserende bedragen

Volgens verzoeksters had de opheffing der compenserende bedragen de volgende consequenties:

De steun die vóór 26 januari 1972, met inaanmerkingneming van de bij de importen van koolzaad uit derde landen geheven compenserende bedragen werd geprefixeerd en die werd betaald toen de zaden na deze datum onder controle werden geplaatst bleek op dat tijdstip onvoldoende in verhouding tot het werkelijke verschil tussen de wereldmarktprijs en de richtprijs.

De tussen 1 februari en 1 april 1972 geprefixeerde steun werd berekend door van de in rekeneenheden luidende richtprijs een wereldmarktprijs in dollars af te trekken. Daar de voor deze berekening gehanteerde wereldmarktprijs heel wat boven de werkelijke wereldmarktprijs lag, was de steun duidelijk onvoldoende.

Voordat de compenserende bedragen voor de import van koolzaad van buiten de Gemeenschap werden opgeheven, werden zij opgeteld bij de wereldmarktprijs, uitgedrukt in USA-dollars. De steun, toegekend aan de verwerker van koolzaad uit de Gemeenschap, werd berekend aan de hand van deze prijs van koolzaad van buiten de Gemeenschap, uitgedrukt in rekeneenheden op het moment dat het de grens van de Gemeenschap bereikt. Wanneer compenserende bedragen worden geheven, berekent men de steun in verhouding tot de wereldmarktprijs franco grens uitgedrukt in rekeneenheden, waardoor de steun naar evenredigheid wordt verminderd ten opzichte van de steun die wordt berekend in verhouding tot de in dollars uitgedrukte wereldmarktprijs franco grens.

Omgekeerd wordt de steun onvoldoende wanneer na de prefixatie hiervan de compenserende bedragen worden opgeheven, omdat hij dan niet meer volstaat om de richtprijs terug te brengen tot de wereldmarktprijs. Evenzo komt men, door vooraf te stellen dat de dollar een rekeneenheid waard was, op een onvoldoende steunbedrag uit, daar men van de richtprijs een hogere wereldmarktprijs dan de werkelijke aftrok. Het tekort van de aldus na 1 februari 1972 geprefixeerde steun was gelijk aan de compenserende bedragen die ten doel hadden de waardevermindering van de dollar ten opzichte van de rekeneenheid te compenseren.

De fouten van de Commissie

Volgens verzoeksters bestond de fout van de Commissie in de eerste plaats hierin, dat zij een normatieve regeling heeft vastgesteld waardoor voornoemde geprefixeerde steun, gelet op de artikelen 27 en 29 van verordening nr. 136/66 van de Raad onvoldoende werd. Hierdoor maakte de Commissie inbreuk op rechtsregels, dienend ter bescherming van de onderdanen van de Gemeenschap.

In de considerans bij verordening nr. 136/66 wordt beklemtoond dat de teelt van koolzaad moet worden gesteund en dat de belangen van de producenten en van de verwerkende industrie moeten worden beschermd tegen de verstoringen voortvloeiend uit de importen uit derde landen. Dit is de functie van de steunregeling, die aldus met name ten behoeve van de verwerkende industrie rechten schept, die moeten worden gehandhaafd.

Verordening nr. 189/72 werd vastgesteld in strijd met het beginsel van rechtmatig vertrouwen. Daar de verordening op zeer korte termijn in werking trad, werd de geprefixeerde en met eerdere verplichtingen overeenkomende steun onvoldoende. De opheffing van de compenserende bedragen schond bovendien het beginsel van de gemeenschapspreferentie. Zonder verbintenissen op de gemeenschappelijke markt, moesten de handelaren zich bevoorraden uit de derde landen tegen de werkelijke internationale prijs, genoteerd in dollars. Verordening nr. 189/72 had ongelijke mededingingsvoorwaarden in het leven geroepen. Verzoeksters konden — wegens hun verplichtingen — niet op de voordeliger markt van derde landen kopen, terwijl andere handelaren hierdoor juist aanzienlijke voordelen konden verkrijgen.

Voor zover ondernemingen uit Lid-Staten met een valuta die sterker tegenover de dollar stond dan de Franse frank goedkoper koolzaad van buiten de Gemeenschap konden invoeren dan de Franse ondernemingen, was er nog sprake van een ander soort distorsie van de mededinging.

De fout van de Commissie bestond voorts in een onjuiste beoordeling van de feiten. De afzet van de koolzaadoogst in Frankrijk was op 1 februari 1972 slechts voor de helft gewaarborgd, terwijl de importen de exporten reeds overtroffen (zie overzicht, blz. 6 verzoekschrift). Op monetair gebied moest de ontwikkeling van de dollar (overzicht, blz. 7 verzoekschrift) de Commissie eerder ertoe aanzetten de compenserende bedragen te verhogen dan deze in te trekken.

Al aangenomen dat de feitelijke toestand niet zo was, dan vormde de schorsing van de compenserende bedragen, zonder dat daarbij een corrigerend steunmechanisme werd toegepast, niettemin een fout; zij veroorzaakte namelijk ongelijkheid in de mededinging wegens de verschillende fluctuaties van de diverse nationale valuta's ten opzichte van de rekeneenheid.

De schade

Doordat zij geen toereikende steun in de zin van de artikelen 27 en 29 van verordening nr. 136/66 ontvingen, menen verzoeksters werkelijke schade te hebben geleden. Wegens het bij deze verordening ingevoerde stelsel bevonden verzoeksters zich voor de afzet van hun produkten in soortgelijke omstandigheden als een internationaal handelaar waarmee zij concurreren op de markt.

Nu de bevoorrading daarentegen in concreto op lange termijn moet worden verzorgd, hadden verzoeksters contracten gesloten waarbij zij minstens de richtprijs voor koolzaad betaalden, zonder een vaste verbintenis te hebben voor de verkoop van olie. Zij moesten — met een ontoereikende steun — tegen de werkelijke wereldmarktprijs verkopen en daarbij de prijsdaling van olie uit koolzaad, betaald tegen de richtprijs, volgen, zodat zij verlies leden.

Volgens verzoeksters was deze schade des te onrechtvaardiger omdat de voor de producenten van koolzaad bestemde steun aan de verwerkende industrie werd betaald, terwijl het recht op de steun eerst werd verworven op het ogenblik van de vermaling of de aanbieding ter controle. Verzoeksters waren derhalve verantwoordelijk voor de steun tegenover de producenten aan wie zij deze reeds hadden betaald door de koolzaad tegen de richtprijs te kopen.

De berekening van de schade

Verzoeksters berekenen de over twee posten verdeelde schade als volgt:

1. Ten aanzien van de vóór 1 februari 1972 geprefixeerde steun, waarvoor de zaden tussen 1 februari en 31 maart 1972 onder controle werden geplaatst is het tekort gelijk aan de overeenkomstige compenserende bedragen (in het geval dat bijlage IX van verordening nr. 17/72 niet was ingetrokken).
2. Ten aanzien van de tussen 1 februari 1972 en 31 maart 1972 geprefixeerde steun, waarvoor de zaden in februari, maart, april, mei en juni 1972 onder

controle werden geplaatst, is het tekort gelijk aan de waardedaling van de dollar ten opzichte van de rekeneenheid en komt het eveneens overeen met de compenserende bedragen.

Verzoeksters in de zaken 67-75, 68-75, 71-75, 73-75, 79-75, 81-75, 83-75 en 85-75 hebben de eerste soort schade geleden, verzoeksters in de zaken 72-75, 76-75, 77-75 en 84-75 de tweede soort en verzoeksters in de zaken 69-75, 70-75, 74-75, 75-75, 78-75, 80-75 en 82-75 zowel de eerste als de tweede soort.

Verzoeksters voegen hieraan toe dat het Hof, indien het deze algemene opzet niet aanvaardt, een deskundigenonderzoek moet gelasten.

B – Verweerschrift

Na de betrokken voorschriften en de monetaire situatie ten tijde van de onderhavige feiten te hebben beschreven, betoogt de Commissie dat door de opheffing van de compenserende bedragen in de sector oliën en vetten geen fout is begaan waarvoor de Gemeenschap op grond van artikel 215, tweede alinea, van het Verdrag aansprakelijk is en dat de beweerde schade verzoeksters geen recht op vergoeding geeft.

De wettigheid van de opheffing van de compenserende bedragen

Onder verwijzing naar 's Hofs arrest van 24 oktober 1973 in de zaak 5-73, Balkan t. Hauptzollamt Berlin-Packhof, Jurispr. 1973, blz. 1091) merkt de Commissie op dat het de functie van het stelsel van compenserende bedragen is de interventiemechanismen ondanks de monetaire distorsies te doen blijven werken en verstoringen in het handelsverkeer te voorkomen, en niet de concurrentiepositie van bepaalde handelaren te beschermen.

Zodra de toepassing van compenserende bedragen niet meer onontbeerlijk blijkt om verstoringen in het handelsverkeer van de betrokken produkten te voorkomen, kan de Commissie terecht beslissen deze in te trekken (arrest van het Hof van 14 mei 1975 in de zaak 74-74 CNTA t. Commissie, Jurispr. 1975, blz. 533).

Hiermee miskent zij geenszins de functie en het doel dezer bedragen, die toch niet in het algemeen en zonder meer ertoe dienen „de waardevermindering van de dollar ten opzichte van de rekeneenheid te compenseren". Geen der door verzoeksters aangevoerde bepalingen of beginselen van gemeenschapsrecht schrijft de handhaving van het stelsel van compenserende bedragen voor.

De Commissie betwist dat de Gemeenschap bij de monetaire tegenstellingen de plicht had de gevolgen van de monetaire beslissingen van de Lid-Staten en derde landen voor de positie van verzoeksters geheel en al te compenseren. Een dergelijke verplichting zou erop neerkomen dat de consequenties van beslissingen die grotendeels eenzijdig door de Lid-Staten zijn genomen door de Gemeenschap moeten worden gedragen en dat de Gemeenschap wordt belast met verantwoordelijkheden op het gebied van een beleid waarvoor haar momenteel de middelen ontbreken, zowel op communautair vlak als tegenover derde landen.

In dit verband beroept de Commissie zich op 's Hofs arrest van 24 oktober 1973 in de zaak 43-72 (Merkur t. Commissie, Jurispr. 1973, blz. 1055).

Ten aanzien van het beginsel van rechtmatig vertrouwen, dat alleen de vóór de bekendmaking van verordening nr. 189/72 geprefixeerde steun betreft, meent de Commissie dat verzoeksters geen aanspraak kunnen maken op bescherming van het indirecte voordeel dat het bestaan van de compenserende bedragen eventueel kan vormen. Dit voordeel zou zijn dat zij „voldoende" steun kregen in die zin dat de compenserende bedragen bij import de kostprijs van geïmporteerde zaden verhoogden tot het peil van de granen die verzoeksters in de Gemeenschap kochten.

Met betrekking tot de onjuiste beoordeling der feiten merkt de Commissie op dat zij op grond van de statistieken betreffende de certificaten met prefixatie van restituties en van toegekende steun heeft vastgesteld dat op 1 februari 1972 84 % van de gemeenschapsproduktie daadwerkelijk of praktisch gesproken was verhandeld. Gezien deze marktsituatie en wegens het eigenlijke doel van de compenserende bedragen was het rechtmatig verordening nr. 189/72 vast te stellen.

Wat de ontwikkeling van de wisselkoersen van de dollar betreft beklemtoont de Commissie dat voor de gemeenschapsautoriteiten geen enkele verplichting bestaat alle monetaire distorsies te corrigeren.

De beweerde schade

Volgens de Commissie mist het overzicht van de aan- en verkooptransacties (verzoekschrift blz. 7 en 8) alle grond. Verzoeksters veronderstellen dat er werkelijk een daling van de olieprijzen is geweest en dat deze daling voortvloeit uit de opheffing van de compenserende bedragen. Deze opheffing had echter geen merkbaar effect op de prijzen van koolzaad op de Franse markt, noch op de prijzen van oliën. De ontwikkeling van de prijs van koolzaadolie wordt in het algemeen beheerst door de prijs van soja-olie, voor welk produkt geen compenserende bedragen bestonden. Verordening nr. 189/72 had dus geenszins tot gevolg dat verzoeksters vastzaten tussen aankopen van zaden tegen de richtprijs en verkopen van olie tegen verlaagde prijzen. Voorts wordt de steun niet uitgekeerd aan de verwerkende industrie maar aan de houders van certificaten of deze nu verwerkers zijn of niet. Verzoeksters zijn voor de steun niet verantwoordelijk ten opzichte van de producenten; de uitkering van de steun hangt niet af van de voorwaarde dat deze steun daadwerkelijk en geheel ten goede is gekomen aan de producent; geen enkele bepaling legt de verplichting op aan de producent de richtprijs te betalen.

Met betrekking tot de schade op het gebied van de mededinging betoogt de Commissie dat verzoeksters niet hebben uitgelegd waarin deze schade bestaat.

Nochtans moet worden opgemerkt dat de opheffing van de compenserende bedragen het mogelijk maakte een ander soort distorsie van de mededinging dan de door verzoekster genoemde uit de weg te ruimen. Immers wegens het ontbreken van de compenserende bedragen op de concurrerende produkten als soja, konden deze in de plaats komen van koolzaad. Bovendien valt de aanspraak op handhaving van een door compenserende bedragen beschermde concurrentiepositie buiten het doel dezer bedragen.

Daar de compenserende bedragen tenslotte geen merkbare invloed hebben uitgeoefend op de marktprijzen van oliën, had de opheffing dier bedragen geen merkbare gevolgen voor de prijs die verzoeksters voor de oliën konden krijgen. De „schade" bestond aldus in een vermindering van de kostprijs van de concurrenten van verzoeksters die zich op de wereldmarkt bevoorraadden en zo hun winst ten opzichte van die van verzoeksters vergrootten. Dit eventuele verschil kan echter geen schade vormen die de Gemeenschap moet vergoeden.

In elk geval moeten verzoeksters nog concreet het bestaan van schade aantonen en de bewijzen bijbrengen voor de gegrondheid van de raming, die zij zullen voorstellen.

Het causaal verband

Gesteld al dat verzoeksters schade hebben geleden door een verlaging van de marktprijzen van oliën, dan vloeit deze voort uit het gedrag van verzoeksters zelf.

Een normaal zorgvuldig handelaar koopt zaden met een bepaalde leveringstijd en dekt zich tegelijkertijd in door de verkoop op termijn van oliën en perskoeken. Door niet aldus te werk te gaan aanvaardt hij het risico dat de marktprijs op

het moment van de verkoop gunstiger of minder gunstig zal zijn. Het risico blijft hetzelfde, of hij nu op de wereldmarkt of binnen de Gemeenschap zaden koopt, en of hij nu wel of niet om prefixatie van de steun voor deze zaden heeft gevraagd.

C — Repliek

De gebrekkige werking van de gemeenschappelijke ordening der markten in de sector oliën en vetten

Verzoeksters beklemtonen dat zij vergoeding vragen van de schade veroorzaakt door de gebrekkige werking van de betrokken gemeenschappelijke ordening ten gevolge van de opheffing van de compenserende bedragen. De actie wegens aansprakelijkheid is dus gegrond op de schending van de bij verordening nr. 136/66 te hunnen gunste in het leven geroepen rechten.

De krachtens deze verordening uitgekeerde steun heeft dezelfde economische doelstelling als de restitutie bij uitvoer uit de Gemeenschap. Beide hebben zij ten doel de verwerkende industrie van de Gemeenschap in staat te stellen koolzaad binnen de Gemeenschap tegen de wereldmarktprijs te verwerven, dit te verwerken en het, zowel op de wereldmarkt als op de communautaire markt tegen de wereldmarktprijs te verkopen.

Om de gelijkheid tussen de verwerkers van koolzaad in de Gemeenschap te handhaven, moet de Commissie hun een even grote steun toekennen en hun de mogelijkheid geven onder dezelfde voorwaarden zowel in de Gemeenschap als op de wereldmarkt koolzaad te betrekken.

Om de gelijkheid tussen verwerkers in de Gemeenschap en in derde landen te handhaven met inachtneming van het beginsel van de gemeenschapspreferentie, dient de communautaire verwerkers steun te worden gewaarborgd die voldoende is om hen in staat te stellen de prijs van koolzaad uit de Gemeenschap terug te brengen tot de werkelijke wereldmarktprijs.

Verzoeksters blijven bij hun berwering dat de bij de Franse grens geheven compenserende bedragen ten doel hadden voor de Franse frank de waardevermindering van de dollar ten opzichte van de in het beheer van de gemeenschappelijke ordeningen der markten gehanteerde rekeneenheid te compenseren.

Op dit niveau blijkt het verband tussen het compenserend bedrag en de steun: de artikelen 27 en 29 van verordening nr. 136/66 verplichten de Commissie steun toe te kennen, berekend aan de hand van de wereldmarktprijs aan de grens van de Gemeenschap, welke wordt bepaald uitgaande van de meest gunstige aankoopmogelijkheden. De feitelijke devaluatie van de dollar had de aankoopmogelijkheden op deze markt nog gunstiger gemaakt en de Commissie was dus verplicht met deze situatie rekening te houden.

Na de inwerkingtreding van verordening nr. 189/72 werd de waardevermindering van de dollar ten opzichte van de rekeneenheid niet meer gecompenseerd en tegelijkertijd werd de steun los van deze waardevermindering berekend; zodoende was deze steun, in strijd met de bij verordening nr. 136/66 in het leven geroepen rechten, ontoereikend.

In casu gaat het niet om een prijsgarantie, daar de steun het verschil is tussen twee prijzen, gegrond op het beginsel van de gemeenschapspreferentie.

Uit verordening nr. 974/71 (derde overweging) volgt dat het stelsel van compenserende bedragen is ingevoerd om ernstige moeilijkheden in de werking van de gemeenschappelijke markt te voorkomen.

Bovendien heeft de Commissie zelf het verband tussen de compenserende bedragen en de werking van een gemeenschappelijke ordening der markten uit-

gelegd, met name in haar opmerkingen in de zaak Balkan, waar zij zegt: „na de devaluatie van de dollar op 8 mei 1972 evenwel konden de compenserende bedragen worden verlaagd, met een overeenkomstige verhoging van de heffingen."

Indien men bedenkt dat er in het kader van een stelsel van „deficiency payment" geen heffing is, maar dat de steun in beginsel gelijk is aan de restitutie, staat het verband tussen de steun en het compenserend bedrag vast.

Wat de werkelijke feiten betreft menen verzoeksters dat de Commissie (verweerschrift blz. 15) de prefixaties van steun en de feitelijke verhandeling van tot olie verwerkt koolzaad verwart.

In Frankrijk zijn de koolzaadproducenten verplicht de zaden door bemiddeling van erkende tussenpersonen te verkopen. Deze tussenpersonen melden de binnenkomst van koolzaad en de verkoop aan de verwerkende industrie of aan de exporteurs, onmiddellijk aan de Société Interprofessionnelle des Oléagineux (SIDO), evenals de bewerkingen en exporten die recht geven hetzij op steun, hetzij op restitutie. De SIDO kent uiteraard even goed de prefixaties van steun als van restituties.

Volgens de cijfers in de notulen van de vergadering van de Raad van bestuur van de SIDO op 18 januari 1972 maakten op de Franse markt de verhandelde zaden iets minder dan 50 % van de geoogste zaden uit.

De schade

Volgens verzoeksters is de schade duidelijk: daar zij verplicht waren de grondstof tegen de hoge prijs te betrekken en het eindprodukt te verkopen tegen gedaalde wereldmarktkoersen konden zij slechts winst derven, zo niet verlies lijden. Verzoeksters blijven bij hun bewering dat de steun eerst wordt betaald nadat de verwerkende industrie het koolzaad van de producenten heeft gekocht tegen een prijs die dicht bij de richtprijs ligt; vandaar het bijzonder onbillijke karakter van de geleden schade. Het is immers ontoelaatbaar dat de Raad, indien hij gemakshalve de verwerkers verantwoordelijk heeft willen maken voor het systeem dat de producenten een redelijke afzet van hun produktie garandeert, deze verwerkers de financiële risico's van dit garantiebeleid laat dragen.

De Commissie miskent zeker de uitvoering in Frankrijk van de gemeenschappelijke marktordening van oliën en vetten. In Frankrijk wordt de toekenning van steun afhankelijk gesteld van de vermaling der zaden en een verzoek om steun moet een verklaring bevatten dat deze vermaling heeft plaatsgehad.

De opmerkingen van de Commissie betreffende het gedrag van een zorgvuldig handelaar doen veronderstellen dat zij ook de werkelijke feiten en de geldende Franse wetgeving miskent.

Na verwerking levert koolzaad 41 % olie en 53,5 % perskoeken op. Voor deze laatste worden leveringscontracten op zeer lange termijn afgesloten. Om deze afzet te behouden moeten de Franse verwerkers contracten voor de aankoop van koolzaad op lange termijn sluiten.

De waarde van koolzaad schuilt echter grotendeels in de waarde van de gewonnen olie, waarvoor in Frankrijk geen markt op lange termijn bestaat. Bovendien worden ingevolge circulaires van het Franse Ministerie van Financiën (bijlagen IV en V) transacties op termijn van goederen op buitenlandse markten slechts toegestaan ter dekking van feitelijke importen uit het buitenland. Verzoeksters waren dus niet in staat zich in te dekken voor de olie uit in Frankrijk geproduceerd koolzaad, terwijl zij op lange termijn gebonden waren door leveringscontracten.

Zij moesten uit voorzorg het bevoorradingsprogramma in Frankrijk voortzet-

ten, zelfs na de opheffing van de compenserende bedragen; hieruit ontstond de tweede soort in het verzoekschrift vermelde schade.

Met betrekking tot de concurrentie tussen koolzaad en soja zijn verzoeksters van mening dat soja die ten tijde van de gewraakte feiten niet in Europa werd geproduceerd, geen invloed kan hebben op de geleden schade. Deze zaadsoort, waarvoor geen steun wordt verleend, wordt verhandeld tegen de werkelijke waarde op de wereldmarkt.

De wereldmarktprijs van koolzaad hangt af van de concurrentie tussen de twee zaadsoorten en dus van de wereldmarktprijs van soja. Bijgevolg moet voor de vanuit de wereldmarktprijs van koolzaad berekende steun rekening worden gehouden met de wereldmarktprijzen van soja. Door de steun ontoereikend te maken heeft de Commissie geen distorsie in de concurrentie tussen de beide zaden opgeheven.

D — Dupliek

De werking van de gemeenschappelijke ordening

De Commissie bestrijdt de op de werking van de betrokken gemeenschappelijke ordening gegronde redenering van verzoeksters.

Het stelsel van compenserende bedragen, dat beperkte maatregelen met het oog op een beperkt doel voorziet, is niet bestemd om de goede werking van de gemeenschappelijke ordening der markten te verzekeren in die zin dat het de invloed van de feitelijke devaluatie van de dollar op de berekening van de steun moet compenseren of zelfs bij monetaire fluctuaties de gemeenschapspreferentie of de gelijkheid van de handelaren moet handhaven.

Met de in repliek aangevoerde stelling kan niet worden aangetoond dat het ontbreken van compensatie voor de waardevermindering van de dollar inbreuk maakt op de rechten die de gemeenschappelijke ordening ten behoeve van verzoeksters doet ontstaan.

De argumenten, ontleend aan het „bijzonder karakter" van de gemeenschappelijke ordening der markten in de sector oliën en vetten zijn niet ter zake dienend. Wat betreft de hoogte van de op de invloeden van de fluctuaties van valuta's van derde landen aan te brengen compensatie, onderscheidt deze gemeenschappelijke ordening zich niet van andere. De voor zaden uit de Gemeenschap toegekende steun vervult een vergelijkbare functie als de heffingen bij invoer in andere gemeenschappelijke marktordeningen. Het feit dat in het eerste geval de afzet van de communautaire produktie plaatsvindt op het niveau van de wereldmarkt en in het tweede geval op gemeenschapsniveau wijzigt het probleem niet fundamenteel. Ten aanzien van de ordening der graanmarkten heeft het Hof juist geoordeeld dat de gemeenschapsinstellingen niet zijn gehouden alle gevolgen van nationale monetaire maatregelen te compenseren. Dit geldt eveneens voor monetaire maatregelen van derde landen. De parallel tussen de steun en de restitutie bij uitvoer is ongegrond om drieërlei redenen:

a) Steun en restitutie worden op verschillende economische processen toegepast, daar de eerste slechts wordt uitgekeerd voor in de Gemeenschap verwerkte zaden uit de Gemeenschap, terwijl de tweede alleen betrekking heeft op de afzet van zaden op de wereldmarkt.
b) De steun wordt verplicht toegekend wanneer aan de voorwaarden van artikel 27, lid 1, van verordening nr. 136/66 is voldaan, terwijl de restitutie slechts een mogelijkheid is die wordt geboden in artikel 28, lid 1, van deze verordening.
c) Ten slotte verschilt het systeem van berekening; voorts wordt de steun in het algemeen voor 5 maanden en de restitutie voor 2 maanden geprefixeerd.

Met betrekking tot de eerbiediging van gelijke mededingingsvoorwaarden en van de gemeenschapspreferentie meent de Commissie dat het praktisch onmogelijk is tot volledig identieke bevoorradingsomstandigheden te komen, ook al worden deze door de mechanismen van de gemeenschappelijke ordening theoretisch identiek gehouden.

Voorts kan de door de Commissie voor de berekening van de steun in aanmerking genomen marktprijs niet worden gelijkgesteld met de „werkelijke wereldmarktprijs", daar artikel 29 van verordening nr. 136/66 preciseert dat hij „wordt bepaald uitgaande van de meest gunstige aankoopmogelijkheden, waarbij de prijsnoteringen eventueel worden aangepast om rekening te houden met de prijs van concurrerende produkten".

Verzoeksters behoren concreet aan te tonen dat de toegekende steun hen in hun positie niet de gemeenschapspreferentie en gelijke mededingingsvoorwaarden waarborgde.

Gesteld al dat de redenering van verzoeksters is gegrond, dan staat nog geenszins vast dat de Gemeenschap is gehouden de gevolgen van de door de derde landen genomen monetaire maatregelen volledig te compenseren. Verzoeksters kunnen zich niet beroepen op beslissingen waarbij men de officiële pariteiten heeft verlaten ten bate van de werkelijke pariteiten. In deze latere beslissingen valt niet de toepassing te zien van enig vooraf bestaand rechtsbeginsel waarvan eerbiediging in casu geboden was. Overigens werd deze beslissing genomen om de werking van het stelsel van monetaire compenserende bedragen te verbeteren en niet om ten behoeve van handelaren de gevolgen van de waardedaling van de dollar te compenseren.

De bescherming van het rechtmatig vertrouwen

De Commissie verwijst naar haar in het verweerschrift ontwikkelde betoog en zij voegt eraan toe dat verzoeksters geen aanspraak kunnen maken op de handhaving door een andere compensatiemethode van de „neveneffecten" die de compenserende bedragen op hun positie konden hebben.

Wat de marktsituatie in Frankrijk betreft vergissen verzoeksters zich in de consequenties die uit deze situatie moesten worden getrokken. Zodra de Commissie kon vaststellen dat grote hoeveelheden zaden niet voor interventie dreigden te worden aangeboden, kon zij rechtmatig de compenserende bedragen opheffen. Het feit, dat deze opheffing geen gevolg heeft gehad voor de prijzen op de Franse markt toont aan de Commissie zich bij haar beoordeling niet heeft vergist.

De schade

De Commissie meent de bewering van verzoeksters over de gestelde verliezen te hebben weerlegd, daar de argumentatie op dit punt in haar verweerschrift (blz. 16) niet wordt betwist. De door de winstderving gevormde schade berust op de veronderstelling dat indien de compenserende bedragen waren gehandhaafd, verzoeksters op de markt een hogere prijs hadden kunnen krijgen. Onbetwist is echter dat de opheffing van de compenserende bedragen niet doorwerkte in de prijzen van koolzaad op de Franse markt en dat hierdoor de prijsontwikkeling van de oliën niet merkbaar werd beïnvloed.

De Commissie bestrijdt de stelling van verzoeksters dat zij „verantwoordelijk" zouden zijn voor de steun tegenover de producenten en houdt staande dat deze een steun bij de verwerking is, niet een steun aan de verwerker. Ook in Frankrijk heeft de houder van het steuncertificaat recht op deze steun.

Ten aanzien van de markt in oliën in Frankrijk merkt de Commissie op dat zij over noteringen beschikt waaruit het bestaan van termijnaanbiedingen over drie tot vier maanden gedurende de betrokken periode blijkt.

Bovendien wordt door de circulaire van de Franse minister van Financiën (repliek, bijlagen IV en V), de verkoop op termijn naar het buitenland weliswaar moeilijk gemaakt, maar niet verboden.

Wat tenslotte de redenen betreft die worden genoemd voor de aanbieding ter controle ná de opheffing van de compenserende bedragen, meent de Commissie dat deze beschouwingen onder de uitsluitende verantwoordelijkheid van verzoeksters vallen in hun hoedanigheid van handelaren.

IV — Mondelinge behandeling

Partijen zijn ter terechtzitting van 3 februari 1976 in hun pleidooien gehoord.

De Advocaat-Generaal heeft ter terechtzitting van 26 februari 1976 conclusie genomen.

Ten aanzien van het recht

1 Overwegende dat de op 31 juli 1975 ingestelde beroepen ertoe strekken de Europese Economische Gemeenschap aansprakelijk te stellen voor de schade die verzoeksters beweerdelijk hebben geleden wegens de intrekking bij verordening nr. 189/72 van de Commissie van 26 januari 1972 (PB nr. L 24, blz. 25) van de compenserende bedragen voor oliën en vetten, met name voor koolzaad en uit dit zaad gewonnen oliën en wegens de gebrekkige werking van de gemeenschappelijke ordening van de markt voor oliën en vetten die hieruit voortvloeide;

2 dat in deze beroepen mitsdien wordt geconcludeerd tot veroordeling van de Gemeenschap de in de verzoekschriften gespecificeerde bedragen te betalen;

3 Overwegende dat verzoeksters, ondernemingen die zich onder meer bezighouden met de inkoop, verkoop en vermaling van koolzaad, uiteenzetten dat de gemeenschappelijke ordening van de markt voor oliën en vetten, ingesteld bij 's Raads verordening nr. 136/66 van 22 september 1966 (PB nr. 172, blz. 3025) naast een volgens de gebruikelijke procedures vastgestelde richtprijs en interventieprijs, voorziet in steun bij de produktie die aan de verwerkers wordt uitgekeerd, wanneer de voor een soort zaad geldende richtprijs hoger is dan de wereldmarktprijs voor dit produkt;

4 dat deze steun gelijk is aan het verschil tussen deze beide laatste prijzen, uitgedrukt in rekeneenheden, waarbij de in aanmerking te nemen wereldmarktprijs periodiek door de Commissie wordt bepaald op de in de gemeenschapsregeling voorgeschreven wijze;

5 dat de prijsvorming in de gemeenschappelijke markt zich aldus richt naar de prijzen op de wereldmarkt, waarbij aan de gemeenschapsproduktie steun wordt verleend ten einde haar een op de richtprijs afgestemde vergoeding te verschaffen;

6 dat de invoering van dit stelsel van monetaire compenserende bedragen voor de Franse import en export van koolzaad bij de verordeningen nrs. 17/72 en 144/72 van de Commissie van 31 december 1971 en 21 januari 1972 (PB nr. L 5 van 1972, blz. 1, en nr. L 19, blz. 1) het noodzakelijke gevolg zou zijn van de wijziging van de wisselkoers van de dollar in het najaar van 1971 en dat zij de goede werking van de gemeenschappelijke ordening van de markt voor oliën en vetten, met name aangaande de betrokken produkten, beoogde te handhaven;

7 dat de plotselinge intrekking per 1 februari 1972 van dit stelsel in de sector oliën en vetten bij verordening nr. 189/72 voor verzoeksters tot gevolg zou hebben gehad, dat „de steun die, mede op grond van de bij invoer van koolzaad uit derde landen geheven compenserende bedragen, vóór 26 januari 1972 was geprefixeerd en bij de plaatsing onder controle na die datum was uitgekeerd, op dat tijdstip ontoereikend bleek ten opzichte van het werkelijke verschil tussen de wereldmarktprijs en de richtprijs";

8 dat dat de Commissie bovendien „een aantal in het Verdrag en het afgeleide recht gegeven regels ter bescherming van de onderdanen der Gemeenschap zou hebben geschonden" en bijgevolg een fout zou hebben gemaakt door het doen prefixeren, gedurende het tijdstip van 1 februari tot 1 april 1972, en daarop ook het betalen van „ontoereikende en van een hogere dan de werkelijke wereldmarktprijs uitgaande steun";

Ten aanzien van de ontvankelijkheid

9 Overwegende dat de Commissie, verweerster, aan het slot van de mondelinge behandeling de ontvankelijkheid van de beroepen heeft betwist op grond dat met de schadevergoedingsaktie in feite wordt opgekomen tegen de berekeningsmethode die de bevoegde nationale autoriteit, te weten de Société Interprofessionnelle des Oléagineux (SIDO), heeft toegepast voor de prefixatie van de in verordening nr. 136/66 bedoelde steun met betrekking tot het betrokken tijdvak, welke grief verzoeksters echter hadden kunnen en moeten voorleggen aan de nationale rechter die bevoegd is ter zake van de wettigheid van nationale handelingen ter uitvoering van gemeenschapsbepalingen;

10 Overwegende dat verzoeksters in de loop van de procedure en met name tijdens de mondelinge behandeling hun betoog hebben gewijzigd en dit niet meer zo zeer hebben toegespitst op de intrekking van de compenserende bedragen als wel op de fout dat bij de bepaling van de voor de vaststelling van steun in aanmerking te nemen wereldmarktprijzen geen aanpassing aan de dollarfluctuaties had plaatsgevonden;

11 dat mitsdien het argument van verzoeksters dat de exceptie van niet-ontvankelijkheid tardief zou zijn, onvoldoende gegrond lijkt;

12 dat dit argument trouwens niet terzake dienend is, daar de ontvankelijkheid van de actie ambtshalve moet worden onderzocht;

13 Overwegende ten deze dat de actie moet worden onderzocht en beoordeeld op grond van de in casu niet gewijzigde conclusies van de inleidende verzoekschriften, waarin na de opmerking dat de vaststelling van de monetaire compenserende bedragen en van de steun een samenhangend geheel vormde, werd geconcludeerd dat derhalve door de gewraakte intrekking de gemeenschappelijke ordening van de markt voor oliën en vetten en met name de steunregeling gebrekkig ging werken, en vergoeding werd gevraagd van de door deze intrekking veroorzaakte schade;

14 dat waar overigens de meeste besluiten tot prefixatie van steun die verweerster als het eigenlijke onderwerp van de actie beschouwt, vóór de vaststelling en bekendmaking van verordening nr. 189/72 werden genomen, niet valt in te zien hoe verzoeksters tijdig zich rekenschap hadden kunnen geven van de eventuele gebrekkigheden of onrechtmatigheid dier besluiten en zich tot de daartoe bevoegde nationale rechter hadden kunnen wenden;

15 dat in deze omstandigheden de beroepen ontvankelijk zijn, voor zover zij betrekking hebben op de gevolgen van de vóór het verschijnen van verordening nr. 189/72 verleende steunprefixaties;

16 dat zij daarentegen niet-ontvankelijk zijn, voor zover zij de in het tijdvak van 1 februari tot 1 april 1972 gevraagde en verleende prefixaties betreffen, daar verzoeksters in die gevallen in staat waren de beweerde schendingen „van een aantal in het Verdrag en het afgeleide recht gegeven regels ter bescherming

van de onderdanen van de Gemeenschap" aan de bevoegde nationale rechter voor te leggen;

Ten gronde

17 Overwegende dat het betoog van verzoeksters kan worden samengevat als volgt:

a) in de gemeenschappelijke ordening van de markt voor oliën en vetten wordt de producenten toegezegd dat zij voor hun produkten, in casu koolzaad, een vergoeding krijgen die gelijk is aan de voor het betrokken verkoopseizoen vastgestelde richtprijs;

b) sedert de wijziging van de wisselkoers van de dollar in het najaar van 1971 is de steun, die is voorzien ter verzekering van een zodanige vergoeding, wegens de berekeningswijze (in ongewijzigde rekeneenheden) niet meer toereikend om dit doel te verwezenlijken;

c) ten einde deze tekortkoming te verhelpen en de gemeenschapsproduktie te beschermen tegen de concurrentie van koolzaad en koolzaadolie, waarvan de aanbodprijzen waren gebaseerd op de koersen van de gedevalueerde dollar, was het noodzakelijk geworden een stelsel van compenserende bedragen bij import en export in te voeren;

d) de opheffing van dit stelsel heeft de gemeenschapsproducenten, in casu verzoeksters, blootgesteld aan het gevaar van een prijsvorming op een te laag niveau om bovengenoemde toezegging waar te maken en heeft derhalve een schade veroorzaakt waarvoor de Gemeenschap aansprakelijk is;

18 Overwegende ten aanzien van punt d) dat verzoeksters slechts hebben opgemerkt dat de intrekking van de compenserende bedragen logischerwijze moest leiden tot een prijsdaling van de betrokken produkten op de gemeenschappelijke markt, maar niet het bewijs hebben geleverd dat een dergelijke daling in feite heeft plaatsgevonden;

19 dat integendeel de herhaalde bewering van verweerster dat het prijspeil in de gemeenschappelijke markt na deze intrekking onveranderd is gebleven, niet ernstig is weersproken;

20 Overwegende dat de redenering van verzoeksters ook aldus kan worden opgevat dat zij, misleid door de invoering van het stelsel van compenserende bedragen, ertoe waren overgegaan zaad in de Gemeenschap te betrekken en hiervoor steunprefixaties te vragen, ervan uitgaande dat de aankoop van zaad

op de wereldmarkt hun bijzonder duur te staan zou komen wegens de verplichting tot betaling van de compenserende bedragen;

21 dat, toen deze veronderstelling na de intrekking dier bedragen onjuist bleek, intussen de mogelijkheid voor hen was afgesneden goedkoper zaad op de wereldmarkt te betrekken, voor welke schade zij de Gemeenschap aansprakelijk stellen;

22 Overwegende evenwel dat, zo betrokkenen de Gemeenschap al aansprakelijk zouden kunnen stellen voor de gevolgen van een niet uitgekomen verwachting over de ontwikkeling van de communautaire regeling, een dergelijke aansprakelijkheid slechts aanwezig kan zijn voor de feitelijk door hen geleden verliezen;

23 dat, nu het bewijs van dergelijke verliezen niet is geleverd, een schade waarvoor de Gemeenschap aansprakelijk zou kunnen zijn, niet is komen vast te staan;

24 Overwegende ten aanzien van punt c) dat het bestaan van een verband tussen de invoering van het stelsel van monetaire compenserende bedragen enerzijds en de werking van de gemeenschappelijke ordening van de markt voor oliën en vetten, met name wat betreft de vaststelling van de steun anderzijds, zoals verondersteld door verzoeksters, geen steun vindt in de betrokken regeling;

25 dat immers de invoering van het stelsel van monetaire compenserende bedragen werd ingegeven door de vrees dat de Lid-Staten of derde landen door monetaire maatregelen zulke distorsies in het handelsverkeer van de betrokken landbouwprodukten binnen de Gemeenschap of met derde landen zouden kunnen veroorzaken dat de werking van de communautaire markten daardoor ernstig zou worden verstoord;

26 dat met dit stelsel derhalve niet een aanvullende bescherming van de communautaire prijsniveaus, maar de handhaving van eenheidsprijzen als grondslag van de huidige ordening der landbouwmarkten werd beoogd, zodat de toekenning of heffing van compenserende bedragen voor een bepaald produkt slechts toelaatbaar is, indien anders het handelsverkeer in dit produkt zou worden verstoord;

27 dat hieruit volgt dat de Commissie heeft kunnen en zelfs moeten besluiten het stelsel van compenserende bedragen voor de betrokken produkten af te schaffen, zodra toepassing daarvan niet meer noodzakelijk bleek om verstoringen in het handelsverkeer te voorkomen;

28 dat verzoeksters niet hebben aangetoond dat de afschaffing verstoringen in het handelsverkeer heeft veroorzaakt;

29 dat verordening nr. 189/72 derhalve strookt met de doelstellingen en bepalingen van de gemeenschapsregeling betreffende de monetaire compenserende bedragen;

30 Overwegende ten aanzien van punt b, dat artikel 1 van 's Raads verordening nr. 129/62 van 23 oktober 1962 inzake de waarde van de rekeneenheid en de wisselkoersen die in het kader van het gemeenschappelijk landbouwbeleid moeten worden toegepast (PB blz. 2553/62) bepaalt: „Wanneer in den besluiten die door de Raad krachtens artikel 43 van het Verdrag worden genomen en die het gemeenschappelijk landbouwbeleid betreffen, of in de bepalingen vastgesteld ter uitvoering van deze besluiten, bedragen worden uitgedrukt in rekeneenheden, is de waarde van deze rekeneenheid, gelijk aan 0,88867088 gram fijn goud";

31 dat artikel 2, lid 1, van deze verordening luidt: „wanneer verrichtingen die ter uitvoering van de in artikel 1 vermelde besluiten of bepalingen moeten plaatsvinden, meebrengen dat in een munteenheid aangegeven bedragen in een andere munteenheid moeten worden uitgedrukt, wordt de wisselkoers gebruikt die overeenkomt met de bij het Internationale Monetaire Fonds opgegeven pariteit";

32 dat tenslotte artikel 3 dezer verordening bepaalt dat, „wanneer monetaire praktijken van buitengewone aard de toepassing van de in artikel 1 bedoelde besluiten of bepalingen in gevaar kunnen brengen, de Raad of de Commissie ... maatregelen [kunnen] nemen die van deze verordening afwijken";

33 dat hieruit volgt dat de Raad en de Commissie gehouden waren artikel 2, lid 1, van genoemde verordening bij de berekening van de steun te blijven

toepassen, zolang de fluctuaties van de dollar de werking van de gemeenschappelijke ordening van de markt voor oliën en vetten niet in gevaar konden brengen;

34 dat verzoeksters hadden moeten aantonen dat deze werking niet alleen in gevaar werd gebracht maar daadwerkelijk werd ontwricht, ten bewijze dat de Raad en de Commissie hun verplichtingen ingevolge verordening nr. 129/62 niet zijn nagekomen;

35 dat evenwel hun algemene beweringen niet als bewijs kunnen dienen van een duidelijke fout in de uitoefening van de bij deze verordening toegekende bevoegdheden;

36 Overwegende dat verzoeksters voorts betogen dat de Commissie bij de vaststelling van de criteria voor de berekening van de steun rekening had kunnen houden met de waardedaling van de dollar — zoals zij sedert 1 april 1972 heeft gedaan — door middel van de aanpassing, bedoeld in artikel 29 van verordening nr. 136/66 en geregeld in artikel 6 van 's Raads verordening nr. 115/67 tot vaststelling van de criteria voor het bepalen van de wereldmarktprijs van oliehoudende zaden, alsmede van de plaats van grensoverschrijding (PB blz. 2196/67);

37 Overwegende dat deze aanpassing luidens de laatste overweging bij verordening nr. 115/67 beoogt te „voorkomen dat het verschil in het economische voordeel voortvloeiend uit de verwerking van de verschillende oliehoudende zaden de verwerkende industrie van de Gemeenschap ertoe brengt aan een bepaalde zaadsoort de voorkeur te geven boven de andere";

38 dat, waar het hier gaat om een concurrentie tussen verschillende zaadsoorten en niet tussen communautaire en geïmporteerde zaden van dezelfde soort, de betrokken aanpassing niet zou hebben kunnen dienen voor het door verzoeksters beoogde doel;

39 dat mitsdien het aan de Commissie gemaakte verwijt dat zij de in artikel 6 verleende bevoegdheden niet in de gewenste zin heeft uitgeoefend, alle grond mist;

40 Overwegende tenslotte ten aanzien van punt a dat, voor zover verordening nr. 136/66 garanties bedoelt te geven, deze de telers van koolzaad en niet de verwerkers betreffen, zoals blijkt uit artikel 24, volgens hetwelk „de basisinterventieprijs ... de producenten [waarborgt] dat zij kunnen verkopen tegen een prijs die, rekening houdend met de prijsschommelingen op de markt, de richtprijs zoveel mogelijk benadert";

41 dat de aan de verwerkers van zaden toegekende steun niet is bestemd om hun een vaste vergoeding voor hun verrichtingen te waarborgen maar om hen in staat te stellen zaden in de Gemeenschap te kopen tegen prijzen die de richtprijs benaderen;

42 dat trouwens 's Raads verordeningen nrs. 116/67, 2114/71 en 2730/71 van 6 juni 1967, 28 september en 20 december 1971 (PB 1967, blz. 2198 en PB nrs. L 222, blz. 2 en L 282, blz. 18, van 1971, door de invoering van de mogelijkheid om de steun vooraf vast te stellen, de verwerkers de gelegenheid geven het systeem optimaal te benutten, voor zover zij zich verbinden hun produkt gedurende de periode van prefixatie onder controle te plaatsen;

43 dat in deze omstandigheden verzoeksters geen grond hebben voor aanspraken op enige garantie uit hoofde van verordening nr. 136/66;

44 Overwegende dat zij nog hebben betoogd dat in verband met de steunregeling, als bedoeld in deze verordening, de plotselinge intrekking van de monetaire compenserende bedragen met name jegens de ondernemingen die in januari 1972 een prefixatie hadden verkregen, inbreuk maakt op het beginsel van bescherming van het rechtmatig vertrouwen;

45 dat, waar de invoering van deze bedragen is ingegeven, overeenkomstig de communautaire regeling, door de zorg om verstoringen in het handelsverkeer te voorkomen en niet om de producenten een ongewijzigde vergoeding te verschaffen, deze grief niet kan slagen;

46 Overwegende dat uit het voorafgaande volgt dat de beroepen ongegrond zijn en derhalve moeten worden verworpen;

Ten aanzien van de kosten

47 Overwegende dat ingevolge artikel 69, paragraaf 2, van het Reglement voor de procesvoering de in het ongelijk gestelde partij in de kosten moet worden verwezen;

48 dat nu verzoeksters in het ongelijk zijn gesteld, zij in de kosten moeten worden verwezen;

HET HOF VAN JUSTITIE,

rechtdoende:

1. **Verklaart de beroepen, voor zover betrekking hebbende op de tussen 1 februari en 31 maart 1972 geprefixeerde steun, niet-ontvankelijk;**

2. **Verklaart de beroepen voor het overige ongegrond;**

3. **Verwijst verzoeksters in de kosten.**

Lecourt Kutscher O'Keeffe

Donner Mertens de Wilmars Sørensen Mackenzie Stuart

Uitgesproken ter openbare terechtzitting te Luxemburg op zeventien maart negentienhonderdzesenzeventig.

De Griffier

A. Van Houtte

De President

R. Lecourt